FAZİLET PARTİSİ
TBMM GRUP BAŞKANLIĞI
Tarih : 16.5.2001
Sayı : 3513

7/4326-10542

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın Başbakan sayın Bülent Ecevit tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını talep ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim. 16.05.2001

Prof. Dr. Mehmet Bekaroğlu
Rize Milletvekili
İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Üyesi

İnsan Hakları ihlali iddialarına her gün bir yenisi eklenmektedir. Başta Berlin Başkonsolosluğumuz olmak üzere bazı yurt dışı temsilciliklerimizde, başörtülü veya sakallı oldukları gerekçesiyle yurt dışında işçi olarak veya başka bir görev nedeniyle bulunan vatandaşlarımızın pasaport sürelerinin uzatılmadığı ve mağdur edildiği, aynı şekilde bazı Nüfus Müdürlükleri ve Evlenme Dairelerinde de nüfus ve evlenme cüzdanı çıkarılmasında da zorluk çıkarıldığı iddia edilmektedir.

Yetkililer; İçişleri ve Dışişleri Bakanlıklarının bazı genelgelerinin gereği olarak bu uygulamaları yaptıklarını ifade etmektedirler. Örneğin, Berlin Büyükelçiliği 1.Müsteşarı Adnan Başağa imzasıyla, 18.04.2001tarih ve 591/957-61 sayılı yazıda ve Berlin Başkonsolosu M. Asım Temizgil'in 21 Şubat 2001 tarihinde bir vatandaşımıza yazdığı cevabi yazısında "Dışişleri Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı tarafından Başkonsolosluğumuza gönderilen genelgelerde, pasaport, nüfus cüzdanı gibi belgelerde;

1- Erkeklerde başı açık tarikat veya dini görüş simgesi tarzında sakallı olmayan,

2- Kadınlarda da baş kapatılacaksa aynı şekilde dini görüş simgesi tarzında olmayan, saç diplerinden itibaren ve bütün çehreyi gösterecek şekilde çekilmiş fotoğrafların bulunması" gerektiğini ifade etmekte ve yazısına başı yarı açık bir bayan fotoğrafı da eklemektedir. Oysa İçişleri Bakanı Mustafa Kalemli'nin 27.10.1988 tarih ve 243493 sayılı genelgesinde ve önergeye eklenen fotoğrafta sadece yüz kısmının açıkta kalması kimlik ve pasaport için yeterli olduğu ifade edilmesine rağmen son yıllardaki uygulamalarda bayanların en az saçlarının bir kısmını gösterir fotoğrafları zorunlu hale getirilmektedir. Aynı şekilde Konsolosluğa asılan resimlerde de bayanların başlarının bir kısmının açık olması gerektiği vurgulanmaktadır.

İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Müsteşar Yardımcısı Ahmet Karabilgin imzasıyla 18.08.2000 tarih ve 193781 sayıyla tüm valiliklere ve Dışişleri Bakanlığına gönderilen bir yazıda da aynı şartlar sıralanmakta, ayrıca 14-15 Şubat 2000 tarihlerinde Berlin'de yapılan Başkonsoloslar toplantısında kabul edilen sonuç belgesinde de aynı şartların getirildiği ifade edilmektedir.

Bu genelgelere, bir de yetkililerin yorumları eklenince, yüzü tamamen açık ancak birçok başı örtülü bayan ve sakallı erkek vatandaşlarımızın pasaportları uzatılmamış ve diğer resmi işlemleri yapılmamıştır. Bu uygulama yurt dışında çalışan vatandaşlarımızı rahatsız etmekte, devlete olan güvenini sarsmaktadır.

Bu nedenle;

1- İlgili genelgelerde ve resmi yazılarda, pasaport ve diğer belgeler için: erkeklerde; tarikat veya "dini görüş simgesi tarzında sakallı olmayan" kadınlarda; "baş kapatılacaksa "dini görüş simgesi tarzında olmayan" saç diplerinden itibaren ve bütün çehreyi gösterecek şekilde çekilmiş fotoğraf şart koşulmasının gerekçesi nedir? Özellikle "saç dipleri" ifadesiyle ne kastedilmek istenmiştir?

7/4326-10542

2- Bir sakalın veya başörtüsünün, tarikat sakalı veya başörtüsü olduğu veya hangi tarikatın sakalı veya başörtüsü olduğu nasıl anlaşılmaktadır? Bir sakalın veya başörtüsünün herhangi bir dini görüşün, bir grubun simgesi olmasının, kişinin kimliğinin tespitine mani ne gibi bir engel söz konusudur?
3- Ülkemizde, milyonlarca vatandaşımız dini inançları gereği sakal bırakıp, başlarını örttüklerine göre, bu genelge ve uygulamalar yürürlükte olduğu sürece, bu vatandaşlarımızın pasaport, nüfus cüzdanı gibi resmi belgelere sahip olmaları mümkün olmayacak mıdır? Bu durum açık bir hak ihlali değil midir?
4- Konsolosluklara asılan ve örnek olarak gösterilen, saçların bir kısmını açıkta bırakan fotoğraflar neyin simgesidir? Vatandaşları belge almak için belli bir şekilde baş örtmeye ve sakal bırakmaya zorlamak bir baskı ve hak ihlali değil midir? Benzer uygulama ülkemizden başka bir Avrupa ülkesinde uygulanmakta mıdır?
5- "Dini inançlarından dolayı hiçbir kimsenin kınanamayacağı" hem Anayasal hem de evrensel bir ilke olmasına rağmen, mevcut uygulamalarla vatandaşlarımız rencide ve mağdur edilmelerinin ülkemize, milli birlik ve beraberliğimize ne gibi bir yararı bulunmaktadır?
6- Vatandaşların, yüz hatlarını açıkça ortaya çıkarıp, tanınmasını sağladıktan sonra, şu veya bu nedenle, şu veya bu inancın gereği olarak başını örtmesi, sakal bırakması devleti, özellikle Dışişleri ve İçişleri Bakanlıklarını niçin ilgilendirmektedir? Yoksa Resmi makamların vatandaşlara verdikleri kimliklerin, vatandaşın kimliğinin tespit edilmesi dışında başka bir işlevi mi bulunmaktadır? Bulunmaktaysa bu işlev nedir?
7- Tüm kamu kurum ve kuruluşlarıyla, resmi ve özel eğitim kurumlarının her kademesinde başörtüsü takmak ve sakal bırakmak yasaklandığı gibi şimdi de bu uygulama ile sıradan vatandaşların başlarını örtmeleri, sakal bırakmaları yasaklanmış olmaktadır. Bir vatandaşın, pasaport, nüfus cüzdanı, evlilik cüzdanı gibi resmi belge çıkartılırken başının açtırılıp sakalının kestirilmesi hangi laiklik ilkesi ve hukuk kuralıyla uyuşmaktadır?
8- Resmi belgelere yapıştırılacak fotoğraflar konusunda Avrupa Birliği ülkelerinde uygulanan kriterlerin, ülkemizde de uygulanmasının ne gibi bir sakıncası bulunmaktadır? Dini sembol ve simge dayatmasının özel bir nedeni mi bulunmaktadır? Bulunmaktaysa bu özel neden nedir?
9- Bu uygulama, dini değerlerin, simge ve sembollerin günlük hayatta da yasaklanması anlamına gelmemekte midir? Bu ve benzer uygulamaların sürdürülmesiyle dinin, dini değer ve sembollerin toplum hayatından tümüyle çıkarılması mı amaçlanmaktadır?
10- Yasalarımızın, hatta Anayasamızın, altına imza attığımız uluslararası hukuka aykırı olamayacağı hukuki bir zorunluluk iken, açık bir hak ihlali olan mevcut uygulamaların ve bu uygulamalara dayanarak teşkil eden genelge ve yönetmeliklerin değişmesi ve vatandaşlarımızın mağduriyetlerinin giderilmesi için bir çalışma yapılmakta mıdır? Bir çalışma yapılmıyor ise gerekçesi nedir ve ne zaman yapılacaktır?